

Ortaçağ ve Yeniçağ'da

Kürd Devletleri ve Mirlikleri

Zaho Üniversitesi, Beşeri Bilimler Fakültesi, Kürt Araştırmaları Merkezi, "Ortaçağ ve Yeniçağ'da Kürd Devletleri ve Mirlikleri" başlığıyla 7. Uluslararası Konferansı'nı 3-4/Mayıs/2023 tarihlerinde gerçekleştirecektir.

7 yedinci uluslararası konferans

Yazım Kuralları

1. Konferansın bilim kurulu; Kürtçe, Arapça, Türkçe ve Farça makaleleri kabul eder.
2. Makale özetleri beş anahtar kelimeyle beraber 500 kelimedenden az olmamalıdır.
3. Makaleler 10.000 kelimeyi aşmamalıdır.
4. Makaleler için şu yazı tipleri kullanılmalıdır: Arap alfabesiyle yazılan Kürtçe ve Farsça için (Unicode), Arapça için (Simplified), Latin alfabesiyle yazılan İngilizce, Kürtçe ve Türkçe için (Times New Roman).
5. Makalelerde Harvard yazı stili kullanılacaktır.

Önemli Tarihler

1. Makale özetinin gönderilmesi: 1/11/2022.
2. Makale özetinin kabul ve reddi: 15/11/2022.
3. Tam metinlerin gönderilmesi: 1/2/2023.
4. Tam metinlerin kabul ve reddi: 1/3/2023.
5. Konferans 3 ve 4/Mayıs/2023 tarihinde gerçekleştirilecektir.

(+964 (0) 751 536 1550)
hum.isc2023@uoz.edu.krd

Giriş:

Kürdler, Ortadoğu'nun otokton halklarından biridir ve kadimden beri aynı coğrafyada yaşamaktadırlar. Kürdler, tarihten beri birçok devlet, mîrlik, hükümet ve hanedanlık tipi siyasi yapılar kurmuşlardır. Ancak 20. yüzyılın modern ulus devlet paradigmasıyla şekillenen politik nizamda tarihleri layığıyla anılmamıştır. Bu paradigmayı benimseyen akademik camianın tutumu uzun bir dönem boyunca Kürd Tarihi ve Kültürü'ne dair çalışmaları geciktirmiştir. Zaho Kürd Araştırmaları Merkezi, belirtilen sebeplerle 7. Uluslararası konferansında Ortaçağ ve Yeniçağ'da Kürd Devletleri ve Mîrlikleri'ni konu edinmiştir.

İslamî dönemde özellikle Ortaçağ'ın 10. ve 11. yüzyıllarında Revadî, Şeddadî, Hasanveyhî, Ayarî (Anazî), Mervanî (Dostikî) ve Eyyubî gibi bazı Kürd devletleri ortaya çıkmış ve bu teşekküller Kürdistan ve havalisinde önemli roller üstlenmiştir. Bu Kürd devletlerinin bazılarının yıkılışından sonra, özellikle Abbasilerin son döneminde, Moğol tahribatı sonucunda Kürdistan'da bazı yeni devlet ve mîrlikler kurulmuştur. Ayrıca 1258 yılında Bağdat'ta Abbasi hilafetinin devrilmesiyle de Kürdistan coğrafyasında yine bazı güçler belirginlik kazanmıştır. Bunlardan bazıları hanedanlar eliyle güçlü devlet ve mîrliklere dönüşmüştür. Bunun yanında birçok Kürd aşireti de konfederatif yapıda örgütlenerek mîrlik tarzında "mîr-i aşiret" olarak anılan teşekküllerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Bu çerçevede Şeref Han-ı Bidlisî'nin "Şerefname"sindeki anlatımıyla Kürd hanedanlarından 5 padişahlık/meliklik, 6 devlet, 22 mîrlik statüsünde Kürd siyasi teşekkülleri kurulmuştur. Bunlardan Bidlis, Erdelan, Şenbo (Hakkari), Behdinan (İmadiye), Botan (Cizre), Baban, Soran gibi bazı mîrlikler nisbeten önemli bir nüfuza sahip olurken Hizan, Palu, Çemişgezek gibi bazı mîrlikler de daha düşük bir etkiye sahip olmuşlardır.

1501 yılına geldiğinde Safevi Devleti'nin kurulması siyasi

iklimi değiştirmiştir. Nitekim şah İsmail Kızılbay Türkmen idarecileri Kürd mrliklerinin başına atamaya çalışmış, ancak buna karşı güçlü bir dirençle karşılaşmıştır. İnan'dan Anadolu'ya yönelen tehdit Osmanlıları teyakkuza geirmış ve İstanbul'da daha aksiyoner bir siyaseti öneren Sultan Selim tahta geçmiştir. Sultan Selim, Kürdistan'da mr ve beylerin desteğini alarak şah İsmail'e karşı asker ve lojistik masrafından tasarruf ederek bir zafer elde etmiştir. 1514 yılında Kürdistan'da Osmanlılar ve Safeviler arasında gerçekleşen Çaldıran Savaşı, Kürdistan mrliklerinin geleceği açısından büyük bir etkiye sahip olmuştur. Akabinde Mevlana İdris-i Bidlisî vasıtasıyla Kürdistan idaresi Kürd mr ve hakimleri üzerinden Osmanlı Devleti'ne iltihak etmiştir. Bunun zerine Osmanlı Devleti, bölgede istimalet hukuku çerçevesinde kimisi geniş kimisi görece dar salahiyyete sahip serbestiyet tarzı irs (eba an cedd) hukuka dayalı Ekrad idarelerini kabul etmiştir.

Osmanlı Devleti merkezietçi tabiatı gereği çok geçmeden Kürd mrlerinin irs hukuk kaynaklı haklarını peyderpey ilga ve tasfiye ederek tasarruflarında bulunan idareleri merkeze bağlamıştır. Öyle ki Tanzimat süreciyle hızlanan merkezietilik 19. yüzyıl ortalarına doğru Kürd mrliklerinin tamamını ortadan kaldırmıştır. Akabinde Kürdistan'da retribalizasyon olarak tanımlanan dönem başlamıştır. Yeni dönemin aktörleri resa-i aşair/aşiret reisleri, ağalar ve tarikat şeyhleri olmuştur.

Amaç

Bu kongrenin amacı, Ortaçağ ve Yeniçağ'da hkmsrmş Kürd devletlerinin ve mrliklerinin genel tarihi hakkında bilgi sunmaktır. Kürd devlet ve mrliklerinin önemine, onların siyasi ve ictimai rollerine değinmektedir. Halen bu konuya dair bilgilerin ve çalışmaların yeterli olmadığı ve tatminkar bir

yekun oluşturmadığı aşıkardır. Bu açıdan ortaya çıkan yeni belgelerle birlikte Osmanlı ve İran devletleri sınırlarında yer alan Kürd mîrlikleri üzerindeki sis perdesini aralamak ve dönem tarihinin ortaya çıkmasını sağlamaktır. Bu yönüyle gerek Osmanlı gerekse İran arşivlerinin ve dönem kroniklerinin kritize edilerek bahse konu siyasi teşekküllerin bu devletlerle olan ilişkilerini aydınlatmaktır. Bu çerçevede arşiv belgeleri ve kronikleri önceleyen araştırmacıların objektif bir biçimde ortaya koyacağı bilgiler özellikle önemsenmektedir.

Bir diğer önemli husus ise, günümüze kadar Kürd devletleri ve mîrlikleri üzerine zaten çok az yapılan çalışmaların genellikle siyasi ilişkilere odaklanmış olmasıdır. Bu yönüyle konuyla ilgili sosyo-ekonomik, kültürel, teolojik, antropolojik ve etnolojik çalışmalar oldukça yetersiz olduğu vurgulanmalıdır. Bu perspektifle kongrenin belirtilen eksikleri ikmal etmesi hedeflenmektedir.

Konferans Konuları:

"1. Uluslararası Ortaçağ ve Yeniçağ'da Kürd Devletleri ve Mîrlikleri Konferansı" aşağıdaki maddelerde özetlenen çeşitli konuları ihtiva etmektedir:

A: Kürd Devletleri ve Emirliklerinin Siyasi Tarihi

- 1- Ortaçağ'da önde gelen Kürd devletleri ve beylikleri: "Revadiler, Şeddadiler, Hasanveyhiler, Ayariler (Anaziler), Mervaniler (Dosteki), Kürdistan'daki Eyyubiler.
- 2- Kürd devlet ve beyliklerinin iç ve dış ilişkileri.
- 3- Ortaçağ'da Kürdistan'da beyliklerin ilk döneminin sona ermesi.
- 4- Ortaçağ'da Kürd devlet ve mîrliklerinin eğitim kaynakları.
- 5- 13 ve 14. yüzyıllarda Kürdistan'da yeni bir mîrlik sisteminin ortaya çıkmaya başlaması.
- 6- 15. yüzyılda Karakoyunlu ve Akkoyunlu devletleri döneminde Kürd beylikleri.

- 7- 16. yüzyılın başlarında Kürd beylikleri ve Osmanlı-Safevi çekişmesi.
- 8- Osmanlı'nın Kürd beyliklerine has emir ve fermanları.
- 9- Osmanlı-İran antlaşmalarında Kürd beylikleri.
- 10- Osmanlı Devleti'ndeki iç ve dış savaşlarda Kürd beyliklerinin rolü.
- 11- Osmanlı vilayetlerinin Kürd beylikleriyle ilişkileri.
- 12- Osmanlı ıslahatları ve bunların Kürd beylikleri üzerindeki etkileri.
- 13- 19. Yüzyılın başlarında büyük devletlerin çıkarları ve bunun beyliklerin geleceği üzerindeki etkisi.
- 14- 1851 yılında Kürdistan'da beyliklerin ikinci döneminin sonu ve bunun sonuçları.

B: Medeniyet, Mimari ve İlim

- 1- Şehir ve Mimari: Kale, medrese, yollar, köprüler, hanlar, çarşılar vb.
- 2- Ortaçağ ve Yeniçağ'da Kürd beyliklerinin gölgesindeki ilim merkezleri.
- 3- Kürd Medreseleri: Vakıflar, metod, ilmi konular, alimler.
- 4- Kürd beylerinin eser te'lifini teşvikleri ve Kürd dili ve edebiyatına önem vermeleri.
- 5- Kürd beylikleri ile ilgili yerli ve yabancı belge ve yazma nüshalar.
- 6- Kürd beylerinin şiir divanlarının yazımı ve kayıt altına alınmasındaki katkıları.

C: Yönetim

- 1- Ortaçağ'da Kürd devlet ve beyliklerinin idari teşkilat yapısı.
- 2- 16. yüzyılda Osmanlı idari sisteminde Kürd beylikleri.
- 3- Kürd beyliklerinde idari bölümler.
- 4- Kürd beyliklerinde idari kurum ve yöneticiler: Mir, vezir, kethüda, kadı, müftü, kâtip, asker vb.
- 5- Kürd beylerinin Kürdistan dışındaki Osmanlı vilayet ve

sancaklarının yönetimindeki rolleri: Valiler, sancakbeyleri, arpalıklar, zeamet ve timar sahipleri.

6- Kürd beylerinin Osmanlı ordusundaki rolleri.

D: Ekonomi

- 1- Kürd devlet ve beyliklerinin ekonomik kaynakları.
- 2- Kürd köylerinin ekonomisi.
- 3- Doğal kaynaklar.
- 4- Vergiler.
- 5- Ticaret.
- 6- Sanayi ve zanaatlar.

E: Sosyal Hayat:

- 1- Şehir ve köyler.
- 2- Kürd aşiretleri, beyliklerin yönetiminde Kürd aşiretleri.
- 3- Kürdistan'da etnik çeşitlilik.
- 4- Kürd beylerinin dinî ve mezhebî bileşenlere yönelik politikaları.
- 5- Dinî hayat ve tasavvuf anlayışı.

Yazım Kuralları:

- 1- Makale özetleri beş anahtar kelimeyle beraber 500 kelimedenden az olmamalıdır.
- 2- Makaleler 10.000 kelimeyi aşmamalıdır.
- 3- Makaleler için şu yazı tipleri kullanılmalıdır: Arap alfabesiyle yazılan Kürdçe ve Farsça için (Unicode), Arapça için (Simplified), Latin alfabesiyle yazılan İngilizce, Kürdçe ve Türkçe için (Times New Roman).

4- Makalelerde Harvard yazı stili kullanılacaktır.

5- Tüm dillerde makale kabul edilir.

Önemli Tarihler:

1- Makale özetinin gönderilmesi: 1/11/2022.

2- Makale özetinin kabul ve reddi: 15/11/2022.

3- Tam metinlerin gönderilmesi: 1/2/2023.

4- Tam metinlerin kabul ve reddi: 1/3/2023.

5- Konferans 3 ve 4/Mayıs/2023 tarihinde gerçekleştirilecektir.

İletişim:

e-mail; hum.isc2023@uoz.edu.krd

tlf: 00 964 751 536 1550.

Önemli Not:

Ulaşım giderleri dışındaki giderler konferans tarafından karşılanacaktır.

Bilim ve Danışma Kurulu

1. Prof. Dr. Hogir Tahir Tewfiq	Zaho Üniversitesi	Kürdistan Bölgesi/ Irak	Konferans Başkanı
2. Doç. Dr. 'Ebdulsalam Necmedin 'Ebdullah	Zaho Üniversitesi	Kürdistan Bölgesi/Zaho Kürd Araştırmaları Merkezi	
3. Doç. Dr. Nizar Eyûb Hesên	Zaho Üniversitesi	Irak	Bilimsel Kurul Başkanı
4. Prof. Dr. Xelîl 'Elî Murad	Selahaddin	Üniversitesi	Kürdistan Bölgesi/Üye
5. Prof. Dr. Husên Osman 'Ebdulrehman	Zaho Üniversitesi	Irak	Üye
6. Doç. Dr. Diyar 'Ebdulkerim Seid	Zaho Üniversitesi	Kürdistan Bölgesi/	Üye
7. Prof. Dr. Ferset Merî İsmâil	Zaho Üniversitesi	Irak	Üye
8. Prof. Dr. Şewket Arif Mihemed	Zaho Üniversitesi	Kürdistan Bölgesi/	Üye
9. Prof. Dr. Xizîr 'Ebas Mihemed	Zaho Üniversitesi	Irak	Üye
10. Prof. Dr. Xetab İsmâil Ehmed	Zaho Üniversitesi	Kürdistan Bölgesi/	Üye
11. Prof. Dr. Şerzad zekariya Mihemed	Zaho Üniversitesi	Irak	Üye
12. Doç. Dr. Lulaf Mistefa Selîm	Zaho Üniversitesi	Kürdistan Bölgesi/	Üye
13. Doç. Dr. Xesan Welid Mistefa	Zaho Üniversitesi	Irak	Üye
14. Doç. Dr. Faxir Hesên Yûsif	Zaho Üniversitesi	Kürdistan Bölgesi/	Üye
15. Doç. Dr. Tariq Ahmid Şexo	Zaho Üniversitesi	Irak	Üye
16. Doç. Dr. Osman Abdulkerim Omer	Zaho Üniversitesi	Kürdistan Bölgesi/	Üye
17. Doç. Dr. Evin Mihemed Hesên	Zaho Üniversitesi	Irak	Üye
18. Doç. Dr. Mihemed 'Ebdulqadir Husên	Zaho Üniversitesi	Kürdistan Bölgesi/	Üye
19. Doç. Dr. Kameran İbrahim Xelîl	Zaho Üniversitesi	Irak	Üye
20. Doç. Dr. Heyder Leşkerî	Koye Üniversitesi	Kürdistan Bölgesi/	Üye
21. Dr. İsmail Şames	Allame Tabatai Üniversitesi	İran	Üye
22. Dr. Hêmin 'Umer Ehmed	Soran Üniversitesi	Irak	Üye
23. Prof. Dr. Abdurrahman Acar	Dicle Üniversitesi	Türkiye Üye	
24. Doç. Dr. Sabri Ateş	Southern Methodist University	ABD	Üye
25. Doç. Dr. Fatih Gencer	Bitlis Eren Üniversitesi	Türkiye Üye	
26. Doç. Dr. Ercan Gümüş	Mardin Artuklu Üniversitesi	Türkiye Üye	
27. Doç. Dr. Ercan Çağlayan	Muş Alparslan Üniversitesi	Türkiye Üye	
28. Doç. Dr. Ömer Tokuş	Bingöl Üniversitesi	Türkiye Üye	
29. Doç. Dr. Metin Atmaca	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	Türkiye Üye	
30. Doç. Dr. Fasih Dinç	Mardin Artuklu Üniversitesi	Türkiye Üye	
31. Doç. Dr. Yalçın Çakmak	Munzur Üniversitesi	Türkiye Üye	
32. Dr. Öğr. Üyesi Ekrem Akman	Mardin Artuklu Üniversitesi	Türkiye Üye	
33. Dr. Öğr. Üyesi Nevzat Keleş	Bingöl Üniversitesi	Türkiye Üye	
34. Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Rêzan Ekici	Mardin Artuklu Üniversitesi	Türkiye Üye	
35. Dr. Öğr. Üyesi Abdülgani Kaçar	Mardin Artuklu Üniversitesi	Türkiye Üye	
36. Dr. Yusuf Baluken	Yozgat Bozok Üniversitesi	Türkiye Üye	
37. Dr. Sacha Alsancaklı	Inalco's Eurasian Studies	Türkiye Üye	
38. Dr. Yaşar Kaplan	Hakkâri Üniversitesi	Türkiye Üye	
39. Dr. Abdusselam Ertekin	Dicle Üniversitesi	Türkiye Üye	
40. Doktorant Cafer Açar		Türkiye Üye	
41. Abdullah Demir	Bingöl Üniversitesi	Türkiye Üye	

Düzenleme Kurulu/ Zaho Üniversitesi:

1	Doç. Dr. Macid Mihemed Yûnis	Üye
2	Doç. Dr. Şivan Qasim Hesên	Üye
3	M. Cum'e Mihemed Qadir	Üye
4	M. Warhêl Îsmâil 'Umer	Üye
5	M. Karwan Salih Weysî	Üye
6	M. Kawan 'Umer Îsmâil	Üye
7	M. Hejar 'Ebdullah Husên	Üye
8	M. Silêman Şefîq	Üye
9	M. 'Umer 'Ebdulrehman 'Umer	Üye
10	M. Jêhat Qadir Hesên	Üye
11	M. Wehîd Ni'met Remezan	Üye
12	M. Pale Îsa	Üye
13	M. Warhêl 'Ebdulbaqî	Üye
14	M. Cegerxwin Cemîl Emîn	Üye
15	M. Mihemed Hacî Hemîd	Üye

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سهنتهرى زاخو بو فهكولينين كوردى

✉ zcks@uoz.edu.krd ☎ +964(0)751 536 1550
📍 Iraq- Kurdistan region, Zakho- University of zakho

